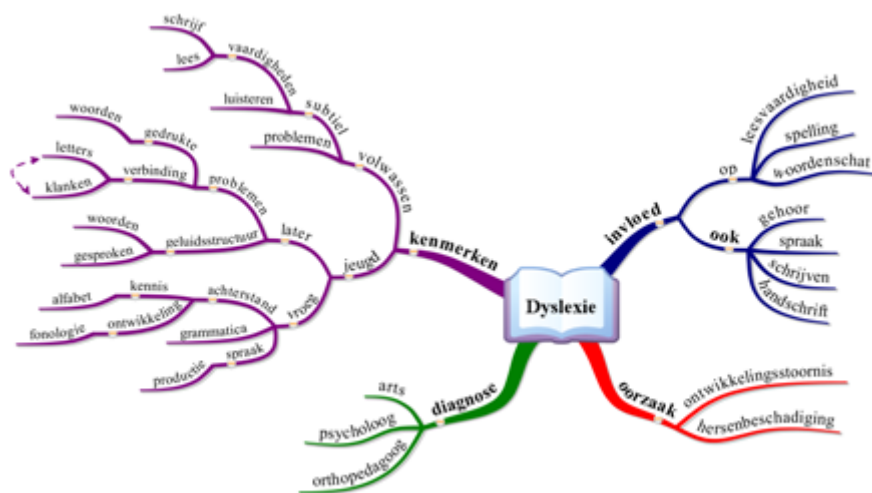

Protocol leesproblemen en dyslexie

voor het Primair Onderwijs

(PCB de Schakel)

Leimuiden, oktober 2013

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Onderkenning van lees- en spellingproblemen
3. Diagnose bij lees- en spellingproblemen
4. Begeleiding van leerlingen met lees- en spellingproblemen
5. Dyslexieverklaring
6. Mogelijkheden voor compenserende en dispenserende maatregelen
7. Communicatie met ouders
8. Overgang PO-VO

Bijlage 1: Stappenplan groep 3

Bijlage 2: Stappenplan groep 4

Bijlage 3: Stappenplan groep 5-8

1. Inleiding

Het protocol Leesproblemen en dyslexie is een gezamenlijk product van de scholen aangesloten bij het Samenwerkingsverband Midden-Holland en Rijnstreek.

De scholen binnen het samenwerkingsverband WSNS SWV Rijnstreek besteden veel aandacht aan het vroegtijdig signaleren en de begeleiding van leerlingen met lees- en spellingproblemen. Indien deze zorg en begeleiding weinig of geen resultaten heeft spreken we van ernstige lees- en spellingproblemen of dyslexie. Als definitie van dyslexie hanteren we de definitie van de gezondheidsraad: Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door hardnekkige problemen bij het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van de woordidentificatie bij het lezen en/of spellen.

Er is dus bij dyslexie altijd sprake van:

- Een ernstige lees- en/of spellingsachterstand
- Een hardnekkig didactisch resistent probleem
- Trage/onnauwkeurige woordidentificatie

Om de hardnekkigheid van de lees- en spellingsproblemen vast te kunnen stellen, moet zijn aangetoond dat, na een periode van intensieve en planmatig opgezette begeleiding het automatiseringsprobleem zich onverlet blijft voordoen. De lees- en/of spellingsprestaties van leerlingen met dyslexie behoren bij herhaling tot de zwakste 3 à 4 procent op landelijk genormeerde toetsen zoals de Drie-Minuten-Toets en de spellingtoets.

In dit protocol wordt beschreven hoe op PCB de Schakel wordt gewerkt aan het voorkomen, onderkennen en aanpakken van lees- en spellingproblemen. Dit protocol maakt onderdeel uit van het zorgbeleidsplan van PCB de Schakel.

2. Onderkenning van lees- en spellingproblemen

Signalering

De signalering voor lezen en spellen is uitgewerkt in een stappenplan naar het Protocol Lees- en spellingproblemen en dyslexie (Expertisecentrum Nederlands, 2001) en aangepast aan de Cito toetsen 2009.

Ernstige achterstanden in het leren lezen en spellen kunnen worden voorkomen, dan wel worden teruggedrongen door hiaten in de ontwikkeling in een zo vroeg mogelijk stadium in het lees en spellingonderwijs te onderkennen en aan te pakken.

Taalontwikkeling en werken aan tussendoelen beginnende geletterdheid nemen een belangrijke plaats in het onderwijsaanbod van groep 1 en 2.

1. Bij het intakegesprek vraagt de leerkracht of er sprake is van dyslexie in de familie.
2. Met de peilkaarten van GOVK (Gouds Ontwikkelingsvolgsysteem voor Kleuters.)
3. Bij alle leerlingen wordt tenminste éénmalig in groep 2 de *Cito Taal voor kleuters* afgenomen.
4. Alle leerlingen van groep 2 → kleurentoets, aud.synthese: analytische toets letters benoemen. Invented spelling. Voor risicoleerlingen invullen van signaleringslijst voor kleuters van het protocol leesproblemen

Zwakke taalleerlingen worden met behulp van de *Taaltoets Alle Kinderen* gevolgd in hun taalontwikkeling.

De signalering is als volgt uitgewerkt

Groep	Uitwerking	Zie verder
1/2	Taal voor Kleuters Cito GOVK+ ook bij punt 4 genoemde toetsen	
3	Stappenplan voor groep 3	bijlage 1
4	Stappenplan voor groep 4	bijlage 2
5-8	Stappenplan voor groep 5-8	bijlage 3

Overzicht signaleringsmiddelen per groep:

Groep	Instrument	Risicoscore lees- /spellingproblemen
1-2	Cito Taal Dyslexietoets → Auditieve Analyse + kleurentoets Protocol → Synthese/letterkennis + invented spelling	Ter beoordeling van de leraar + I.B.er
3	<i>meetmoment 1:</i> Herfstsignalering (na kern 3) Fonemendictee Lettertoets <i>meetmoment 2:</i> wintersignalering (na kern 6) Fonemendictee DMT 1+2 AVI <i>meetmoment 3:</i> Na 6/8 weken uitvallers AVI+DMT → Na kern 8 spellingtoets methode <i>Meetmoment 4:</i> Zomersignalering (na kern 11) DMT 1, 2, 3 Spellingtoets Cito AVI	twee of meer onderdelen onvoldoende beheersing <100% D/E score, DMT + kinderen zonder AVI D/E score D/E score D/E score
4	<i>Tussenmeting leerlingen met HP (oktober):</i> DMT+ AVI <i>Meetmoment 1 (M-afname):</i> DMT/AVI Spelling M4 Begrijpend lezen M4 <i>Meetmoment 2 (E-afname):</i> Cito Spelling DMT/AVI Cito begrijpend lezen	D/E score < M4 en/of D/E score DMT < E4 en/of D/E score DMT
5-8	<i>Alle meetmomenten zie toetskalender (M- en E-afname):</i> <i>Tussenmeting leerlingen met HP (oktober):</i> DMT/AVI Juni: voor risicoleerlingen herhaling begrijpend lezen Cito	D/E score

Doelen voortgezet technisch lezen			
Groep	Meetmoment	Gemiddelde lezers (AVI-beheersingsniveau)	Per Kind te bepalen in GP en HP
4	Midden afname	M4	
	Eind afname	E4	
5	Midden afname	M5	
	Eind afname	E5	
6	Midden afname	M6	
	Eind afname	E6	
7	Midden afname	M7	
	Eind afname	E7	
8	Midden afname	AVI-plus	
	Eind afname	AVI-Plus	

Verdere procedure:

- de signaleringen worden afgenomen door groepsleerkrachten R.T.-er. en/of I.B.er.
- behalve voor de groepen 1 en 2 worden de resultaten geregistreerd in het digitale leerlingvolgsysteem. (Wel invoeren in p.c. Cito taal voor kleuters)
- leerlingen die onvoldoende scores op de checklist/toetsen (zie minimumdoelen) worden besproken met de IB'er;
- de groepsleraar en/of I.B.-er/R.T.-er stelt voor deze leerlingen een handelingsplan op (subgroep in groepsplan); of → individueel Handelingsplan (H.P.)
- de groepsleerkracht vermeldt deze leerlingen in het Groepsplan en Groepsoverzicht. (G.P. en G.O.)
- de uitvoerder van het handelingsplan (G.P. en G.O.) is verantwoordelijk voor de evaluatie;
- de groepsleraar evalueert drie keer per jaar de GP en GO met de IB'er en draagt de G.P. en G.O. over aan de leraar van de volgende groep en draagt ook eventueel doorlopende handelingsplannen over.

De gegevens uit het leerlingvolgsysteem en de handelingsplannen worden door de groepsleraar bewaard in de blauwe zorgmap en p.c.

In het leerlingendossier worden alle handelingsplannen bewaard. De IB'er is verantwoordelijk voor het beheer van de leerlingendossiers (eventueel dyslexiedossier).

3. Diagnose bij lees- en spellingproblemen

Indien uit de analyse van de signaleringgegevens niet duidelijk is wat de aard van het lees-/spellingprobleem is, worden de methodegebonden toetsen geanalyseerd (groep 3-8).

Indien dit geen duidelijkheid geeft, of bij de evaluatie van een handelingsplan blijkt dat het effect gering is, kan besloten worden tot verder diagnostisch onderzoek.

Dit onderzoek kan uitgevoerd worden door:

- de IB'er
- externen (ambulante begeleider W.S.N.S., O.A.D.).

Middelen die op school aanwezig zijn voor verdere diagnose van lees- en spellingproblemen:

- Grafemen-/fonementoets
- Toets auditieve discriminatie/analyse/synthese
- Visuele synthesesoets
- PI woorddictee
- Klepel (onzinwoorden)
- Zelfgeschreven teksten van de leerling

We spreken pas van mogelijke dyslexie als:

- de leerling een ernstige achterstand heeft met lezen en/of spellen (3x op rij een E-scores op Cito toetsen of 2x E + 1x D voor lezen + 1xE voor spelling)
- een half jaar intensieve hulp (minimaal 3x per week 20 minuten) nauwelijks of geen effect heeft (blijft ernstige achterstand)
- de cognitieve capaciteiten van de leerling op gemiddeld/beneden gemiddeld niveau liggen (IQ>85 met afwijking 1 standaarddeviatie)

Indien het vermoeden van dyslexie bestaat zal dit met ouders besproken worden. De Ib-er zorgt dat relevante informatie in het dossier is opgenomen. Indien de leerling hiervoor in aanmerking komt (ernstige enkelvoudige dyslexie), zal ouders geadviseerd worden via de ziektekostenverzekeraar verder onderzoek te laten verrichten.

Voor normen voor dyslexieonderzoek bij zorgverzekeraar: zie expertisecentrum Nederlands + Master dyslexie (meest recente normen)

4. Begeleiding van leerlingen met lees- en spellingproblemen

De begeleiding van de kinderen met lees- en spellingsproblemen maakt onderdeel uit van de zorgstructuur binnen de groep en zal dus ook binnen die groep door de groepsleerkracht plaatsvinden. Waar nodig wordt de groepsleerkracht ondersteund door de I.B.-er. De begeleiding vindt plaats met de reguliere lesmethoden aangevuld met begeleidingstechnieken die zijn afgestemd op de problematiek van het kind.

Indien er sprake is van een dusdanige spellingachterstand dat de spellingleerstof van het betreffende jaar op een te hoog niveau ligt zal de leerstof op hetzelfde niveau, maar dan anders worden aangeboden. (Methode Spelplaats
Indien de begeleiding binnen de groep onvoldoende (D/E score cito) oplevert of organisatorisch niet haalbaar is, wordt onderzocht of er mogelijkheden zijn voor begeleiding buiten de klas.

Software als Leesladder en Clusteren worden ingezet binnen de klassensituatie om de lees- en spellingontwikkeling te ondersteunen.

NIVEAUS VAN INTERVENTIES

Niveau 1: Vinger aan de pols

De leerling gaat langzaam maar zeker vooruit en kan de groepslessen zonder extra begeleiding volgen. De leerling wordt nauwlettend in de gaten gehouden. Waar nodig geeft de leerkracht direct gerichte instructie op een bepaald aspect.

Niveau 2: Interventie door de leerkracht

De leerling gaat vooruit, maar loopt een steeds grotere achterstand op in vergelijking met het gemiddelde niveau. (Cito) Deze leerling krijgt gedurende langere tijd begeleiding van de leerkracht gericht op een specifiek aspect van het lees/spellingproces. Op onderdelen wordt gerichte ondersteuning geboden m.b.v. de computer. (Taal Actief) De begeleiding wordt vastgelegd in een G.P. en G.O.

Niveau 3: Interventie door de I.B.-er/R.T.er en interne specialist

De leerling gaat matig vooruit, maar er is nog duidelijk sprake van een stijgende lijn. Bekeken moet worden of gedurende een bepaalde periode hulp van de remedial teacher ingezet kan worden. Nauw overleg met de groepsleerkracht is noodzakelijk.

Indien er (te)veel hulpvragen zijn op schoolniveau voor het beschikbare aantal zorguren zullen er keuzes moeten worden gemaakt. Daarbij wordt gekeken naar de begeleidingsmogelijkheden binnen de verschillende groepen. (RT-mogelijkheden) De voorkeur gaat uit naar het inzetten van de zorguren in een vroeg stadium van het lees- en spellingproces. De begeleiding wordt vastgelegd in G.P. en G.O.

Niveau 4: Interventie door een extern deskundige

Uitgangspunt voor G.P. en G.O. op niveau 1 en 2 is zoveel mogelijk materialen van de reguliere methode in te zetten. Dit om didactische verwarring te voorkomen.

Als bij de evaluatie van G.P. en G.O. blijkt dat het effect onvoldoende is, kunnen in overleg met de IB'er andere programma's/materialen ingezet worden.

Als de leerling volgens de school in aanmerking komt voor een dyslexieonderzoek en eventuele behandeling vergoed door de ziektekostenverzekeraar, adviseert de IB'er in samenspraak met de groepsleerkracht, ouders hun kind aan te melden bij een daartoe door de verzekeraar gecontracteerd instituut (veelal: zie site zorgverzekeraar ouders).

Overzicht materialen/orthodidactische programma's

Groep	Regulier programma's/materialen	Orthodidactische programma's	Software
1-2	Schatkist, Kinderklanken, Doe je mee, GOVK	Oorzaak, Picto, Curriculum Taaltraining	Schatkist- Ambrasoft (taal)
3	Veilig leren lezen	, Pravoo leesmappen	NIB, VLL Leesladder, Clusteren
4-8	Taal Actief- Spelplaats	Pravoo Leesmappen	Taal Actief, Ambrasoft, Leesladder

5. Dyslexieverklaring

We spreken niet van dyslexie tot, volgens de officiële criteria door een GZ-psycholoog, is vastgesteld dat er sprake is van dyslexie. In alle gevallen van lees-/spellingproblemen wordt de leerling extra begeleid. De inhoud van de begeleiding is niet anders, hoogstens de intensiteit.

Wel kunnen we aangeven dat er kenmerken van dyslexie zijn, als:

- De leerling specifieke problemen heeft met lezen en/of spellen (rekenen en lees-/taalbegrip zijn voldoende);
- Er vanaf het begin van het leesproces ernstige automatiseringsproblemen zijn geweest (E-score op DMT/SVS toets in groep 3 en 4);
- Er intensief met handelingsplannen is gewerkt, maar het effect gering is; (Intensief = gedurende een half jaar 3x 20 minuten)
- Er in groep 2 in de GOVK en/of protocol leesproblemen en dyslexie signalen zijn die wijzen op risico voor dyslexie.

Bij het intakegesprek vragen we of er sprake is van dyslexie in de familie. Indien er sprake is van familiale aanleg noteren we dit in het leerlingendossier en in GP en GO.

Een dyslexieonderzoek bestaat uit:

- **Onderkende diagnose**

Het vaardigheidsniveau van het lezen en/of spellen ligt significant onder dat van leeftijdgenoten. Er is sprake van een *significante achterstand* wanneer een leerling op een genormeerde toets voor technisch lezen en/of spellen behoort tot de tien procent zwakst scorende in zijn groep. Dit betekent in de praktijk een E score op de DMT en/of op de Cito toets Spellen.

Het probleem in het aanleren en toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau blijft bestaan ook wanneer voorzien wordt in adequate remediërende instructie en oefening. *Didactische resistentie* kan pas worden aangetoond wanneer leerling gedurende minstens een half jaar ten minste drie keer per week 20/30 minuten extra instructie en oefening in technisch lezen en/of spellen heeft ontvangen van zijn leerkracht en de leesspecialist op school. De school levert, indien gevraagd, de gegevens van het leerlingvolgsysteem aan bij de instelling die het dyslexieonderzoek uitvoert. (Hiervoor is de toestemming van ouders nodig)

- **Verklarende diagnose**

Het betreft een vijftal criteria:

- Stemt de beheersing van lezen en spellen op woordniveau niet overeen met algemeen *cognitief functioneren* van het kind?
- Beïnvloedt *de werkstijl* van het kind het aanpakgedrag van het kind met betrekking tot lezen en spellen ?
- Is er sprake van tekorten in de *fonologische verwerking*? (onvoldoende of zeer lage score op auditieve synthese/analyse, klankonderscheiding, auditieve synthese in klankgroepen)
- Is er sprake van tekorten in de *klank-tekenkoppeling*?

- Is er sprake van tekorten in de *snelheid van de verwerking van talige informatie*, in het bijzonder te aanzien van symbolen (cijfers en letters)?

Indien ouders in aanmerking willen komen voor vergoeding van het onderzoek en eventuele behandeling van de ziektekostenverzekeraar, mag er geen sprake zijn van co-morbiditeit. Dit betekent dat er geen andere problemen zijn die de oorzaak kunnen zijn van de lees- en spellingproblemen (bv ADHD).

- **Handelingsgerichte/indicerende diagnose**

Vooraf de mate en de ernst van de onderwijsbelemmering die de leerling ondervindt zijn bepalend voor de indicatie tot behandeling.

Dyslexie kan samengaan met andere leerstoornissen in andere vaardigheden (bijvoorbeeld rekenen, communicatie vaardigheden, specifieke taalstoornissen).

Dyslexie kan samengaan met meer algemene stoornissen (beperkte intelligentie, zintuiglijke stoornis, ADHD).

Dyslexie kan gepaard gaan met problemen in het psychosociale functioneren.

Dyslexiedossier

Voor kinderen met lees- en spellingproblemen wordt een dyslexiedossier bijgehouden in de blauwe zorgmap. Hierin worden alle gegevens verzameld rondom de lees- en spellingontwikkeling van het kind.

Door de leerkracht wordt 3x per jaar een evaluatie gemaakt van de interventies die zijn gedaan. (in het G.P. en G.O. apart vermelden)

Dit arceren met geel: dyslexiekinderen; vergroten, meer tijd, etc.

In dit overzicht zijn tenminste opgenomen:

- Toetsgegevens
- Eventueel verrichte diagnostische onderzoeken
- Beschrijving leesproces
- Beschrijving lees/spellingsprobleem
- Bijkomende factoren
- Ondernomen interventies en beschrijving effect
- Didactische aanwijzingen voor een volgend schooljaar

Diagnostische onderzoeken worden als bijlagen bijgevoegd in het leerlingendossier.

Afgeven van een dyslexieverklaring

De basisschool stemt de begeleiding van kinderen af op de mogelijkheden van het kind. Een dyslexieverklaring is daarbij niet nodig of direct van belang voor de aanpak van de lees- en/of spellingproblemen.

De basisschool verricht diagnostisch onderzoek, stemt de begeleiding daarop af en houdt het in het G.P. en G.O. en/of leerlingendossier/dyslexiedossier bij.

Indien het vermoeden bestaat van dyslexie, met inachtneming van de criteria van de Gezondheidsraad, zal dit met de ouders worden besproken.

Een dyslexieverklaring mag alleen worden afgegeven door functionarissen die een academische graad hebben in de klinische (kinder- of jeugd-)psychologie of orthopedagogiek, alsmede een erkende bekwaamheidsregistratie in de

psychodiagnostiek, minimaal op het niveau van de BIG registratie Gezondheidszorgpsycholoog (GZ psycholoog).

De dyslexieverklaring heeft een onbeperkte geldigheidsduur. (Het I.Q. onderzoek is echter twee jaar geldig) Het kan echter wenselijk zijn om bepaalde onderdelen van de verklaring na verloop van tijd aan te passen aan de dan geldende omstandigheden met het oog op veranderingen in aanpak of faciliteiten. Een dyslexieverklaring wordt afgegeven voor lezen en/of spellen.

Indien ouders een officiële dyslexieverklaring gewenst vinden zijn er drie mogelijkheden:

- Ouders laten onderzoek verrichten vergoed door ziektekostenverzekeraar (voorwaarden zie www.balansdigitaal.nl of site ziektekostenverzekeraar). De school draagt zorg voor een leerling-/dyslexiedossier.
- Ouders laten op eigen kosten onderzoek verrichten bij een particulier bureau. De school draagt zorg voor een leerling-/dyslexiedossier.
- De school vraagt in overleg met ouders begin groep 8 een dyslexieonderzoek aan bij het Dyslexiecentrum MHR. De leerling kan dan, mits begrijpend lezen op tenminste C-niveau scoort, meedoen aan groepsgewijs afgenomen intelligentieonderzoek. (Eigen kosten ouders!)

6. Mogelijkheden voor compenserende en dispenserende maatregelen

Leerlingen met ernstige leesproblemen hebben veelal moeite met de teksten in de begrijpende leesmethode en de zaakvakken. Bij deze leerlingen wordt nagegaan welke hulp zij nodig hebben en welke faciliterende maatregelen genomen moeten worden.

Mogelijke maatregelen bij lezen

- Moeilijke woorden mogen worden voorgelezen door een leesmaatje.
- Kinderen die ernstige leesproblemen hebben krijgen geen onvoorbereide leesbeurten.
- Er wordt bij toetsing gelezen zonder tijdsdruk.
- Indien teksten/toetsen ingesproken beschikbaar zijn mag daarvan gebruik worden gemaakt.
- Leerlingen met leesproblemen krijgen voldoende leestijd.
- Zaakvakteksten mogen thuis worden voorbereid.
- Biebboeken kunnen op moeilijkheidsgraad worden gekozen door het makkelijk lezen symbool en een AVI- codering.
- Leestaken worden verlicht (minder pagina's).
- Leesteksten worden vergroot.
- Inzet van software/hulpmiddelen, auditieve ondersteuning (voorlezen toetsen of teksten op CD).
- Aangepaste afname Cito Entree- en Eindtoets (zie www.Cito.nl)

Mogelijke maatregelen bij spelling

- Spelfouten worden gedifferentieerd beoordeeld.
- De leerling mag alle hulpmiddelen aanwezig in school gebruiken die leiden tot minder spelfouten zoals woordenboek, regelkaart, pc/internet

- Hulpmiddelen door ouders aangeschaft, mogen in samenspraak met de I.B. –er in school gebruikt worden. (bijvoorbeeld daisyspeler, readerpen)
- Bij bepaalde vakonderdelen, zoals bijv. topografie en Engels worden spelfouten niet in de beoordeling meegenomen.
- Schrijftaken worden verlicht. (bv minder pagina's)
- Aanbieden van een minimumprogramma (dispensatie).

7. Communicatie met ouders

Als er sprake is van hardnekkige lees- en spellingproblemen bespreken we graag met ouders hoe we hun kind het best kunnen begeleiden. In het geval van ernstige lees-/spellingproblemen hebben we het vertrouwen en de medewerking van ouders nodig om tot goede resultaten te kunnen komen.

Daarbij is voor ons niet alleen het lees- en spellingniveau van belang, maar ook het sociaal-emotioneel functioneren van de leerling.

Wij houden ons aan de criteria voor het vaststellen van ernstige lees- en spellingproblemen/dyslexie zoals vastgelegd door de Gezondheidsraad in 2000 en behandelmethoden waarvan vast is gesteld dat ze effect hebben (Protocol leesproblemen en dyslexie, 2011).

Rol van de ouders bij lezen

Hulp van de ouders heeft alleen zin als zij een actieve rol willen spelen bij het verbeteren van de leesontwikkeling van hun kind. Het gaat daarbij om kwaliteit en de regelmaat van hun inzet. Vier keer per week een kwartier de volle aandacht is effectiever dan één keer per week een uur.

De begeleiding op school en thuis moet in elkaars verlengde liggen. De leerkracht geeft op school instructie op het niveau dat het kind net aankan en ouders ondersteunen het beheersingsniveau.

Voorwaarde is dat de relatie tussen ouders en kind ontspannen is zodat het leesplezier van het kind voorop blijft staan. In een oudergesprek kunnen ouders tips krijgen over keuze van leesmateriaal, samen lezen, verbeteren van fouten enz.

Rol van de ouders bij spelling

Het thuis oefenen vindt plaats ter ondersteuning van het oefenen op school. Het thuis oefenen kan betere resultaten opleveren als ouders tips krijgen over hoe ze het dictee met hun kind kunnen oefenen.

8. Overgang PO-VO

De gesignaleerde lees- en/of spellingproblemen en gegeven begeleiding moeten tijdig (uiterlijk eind groep 7) en duidelijk met ouders besproken worden, zodat ouders hier rekening mee kunnen houden bij de keuze van school/type van voortgezet onderwijs.

Tevens dient de school voor voortgezet onderwijs (via zgn. 'koude' en 'warme' overdracht) tijdig en afdoende te worden geïnformeerd zodat de kinderen zo ononderbroken mogelijk begeleid kunnen worden bij hun verdere lees- en/of spellingontwikkeling.

Hiervoor gebruiken we het reguliere overdrachtsformulieren indien nodig het formulier : PO-VO dyslexie (zie samenwerkingsverband)

Bij leerlingen met ernstige lees- en spellingproblemen geeft de leerkracht extra informatie met betrekking tot:

Heeft de leerling wel/geen dyslexieverklaring?

Welke lees- en/of spellingproblemen zijn gesignaleerd?

Welke aanpassingen met betrekking tot het aanbod en verwerking van het lezen en/of spellen hebben er in het BaO plaatsgevonden? (o.a. aanpassingen aan programma, extra hulp, hulpmiddelen, huiswerk, inzet ouders, compenserende/dispenserende maatregelen)?

Wat waren de resultaten van deze aanpassingen?

Wat is het huidige lees- en spellingniveau?

Sociaal-emotioneel functioneren van de leerling.

Stappenplan voor groep 3

Actie door de leraar, IB en RT

Stap 1	aanvang groep 3	<i>Beginsituatie</i> vastleggen van alle leerlingen; aanvang leesonderwijs.
Stap 2	okt.	<i>Meetmoment 1: Herfstsignalering</i> lees- en schrijfvaardigheden (=fonemendictee) toetsen van alle leerlingen; handelingsplan opstellen voor zwakke leerlingen
Stap 3	okt.-januari	<i>Interventieperiode 1: Elementaire leeshandeling</i>
Stap 4	januari	<i>Meetmoment 2: Wintersignalering</i> <i>Letterkennis en elementaire lees-/spellinghandeling</i> N.B.: Dit meetmoment vindt plaats nadat alle letters in de methode zijn aangeboden lees-/spellingvaardigheden toetsen van alle leerlingen; effect interventie van zwakke leerlingen vaststellen en handelingsplan bijstellen.
Stap 5	jan.-mrt.	<i>Interventieperiode 2: Volledigheid letterkennis en decodeersnelheid mkm-woorden.</i>
Stap 6	eind mrt.	<i>Meetmoment 3: Lentesignalering</i> <i>letterkennis en decodeersnelheid</i> tussenmeting van de leesvaardigheid bij de zwakke lezers; effect interventie van zwakke leerlingen vaststellen en handelingsplan bijstellen.
Stap 7	mrt. – mei	<i>Interventieperiode 3: Automatisering van Leesproces mkm- en mmkmm-niveau</i>
Stap 8	eind mei/ begin juni	<i>Meetmoment 4 en Eindevaluatie: Zomersignalering</i> lees- en schrijfvaardigheden toetsen van alle leerlingen; eindsituatie en effecten van de interventies vastleggen in leerlingenrapport; advies begeleiding in groep 4 formuleren en bespreken met de leraar van groep 4

Stappenplan voor groep 4

Actie door de leraar, IB en RT

Stap 1	aanvang groep 4	<i>Beginsituatie</i> vastleggen van alle leerlingen; plan van aanpak maken voor zwakke lezers.
Stap 2	aanvang groep 4 okt.	<i>Interventieperiode 1</i>
Stap 3	okt.	<i>Tussenmeting leerlingen met HP:</i> Leesvaardigheid leerlingen met HP; Eventueel handelingsplan bijstellen voor zwakke leerlingen.
Stap 4	okt.-jan.	<i>Interventieperiode 2</i>
Stap 5	januari	<i>Meetmoment 1:</i> lees- en schrijfvaardigheden toetsen van alle leerlingen; Effect interventie van zwakke leerlingen vaststellen en handelingsplan bijstellen.
Stap 6	febr.- mrt.	<i>Interventieperiode 3</i>
Stap 7	eind mrt.	<i>Tussenmeting leerlingen met HP:</i> Leesvaardigheid leerlingen met HP; Eventueel handelingsplan bijstellen voor zwakke leerlingen.
Stap 8	apr.-mei	<i>Interventieperiode 4</i>
Stap 9	eind mei	<i>Meetmoment 2 en Eindevaluatie:</i> lees- en schrijfvaardigheden toetsen van alle leerlingen en eindsituatie vastleggen in leerlingenrapport; voor zwakke leerlingen de effecten van de interventies en de eindsituatie beschrijven; advies begeleiding in groep 5 formuleren en bespreken met de leraar van groep 5.

Stappenplan voor groep 5-8

Actie door de leraar, IB en RT

Stap 1	aanvang Groep	<i>Beginsituatie</i> vastleggen van alle leerlingen; plan van aanpak maken voor zwakke lezers. (GP en GO)
Stap 2	aanvang groep okt.	<i>Interventieperiode 1</i>
Stap 3	okt. Groep 5-8	<i>Tussenmeting leesvaardigheid van leerlingen genoemd in GP en GO</i> Eventueel GP2 en GO2 bijstellen voor zwakke leerlingen.
Stap 4	okt.-jan.	<i>Interventieperiode 2</i>
Stap 5	januari/febr.	<i>Meetmoment 1:</i> lees- en schrijfvaardigheden toetsen van alle leerlingen; Effect interventie van zwakke leerlingen vaststellen en handelingsplan bijstellen.
Stap 6	mrt. t/m juni	<i>Interventieperiode 3</i>
Stap 7	eind mei	<i>Meetmoment 2 en Eindevaluatie:</i> lees- en schrijfvaardigheden toetsen van alle leerlingen en eindsituatie vastleggen in leerlingenrapport; voor zwakke leerlingen de effecten van de interventies en de eindsituatie beschrijven; advies begeleiding in de volgende groep formuleren en bespreken met de leraar van de volgende groep. +Voor zwakke leerlingen begrijpend lezen toets herhalen

Groep 8:

Voor leerlingen die in aanmerking komen voor dyslexieonderzoek groep 8:
Afname DMT en AVI